

p. Jaworska

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefon dyżurny: 21-34-34

Telex: 816-436

BS/128/47/90

OPINIE O PRZYŚPIESZENIU WYBORÓW DO PARLAMENTU
I KONIECZNOŚCI ZMIAN NA STANOWISKU PREZYDENTA

Komunikat z badań

Warszawa, maj 1990 r.

W kolejnym sondażu CBOS¹ podjęliśmy próbę poznania opinii społecznej na temat propozycji przyspieszenia wyborów do Parlamentu i jego przyszłej struktury oraz na urząd prezydenta i preferencji kandydatów na to stanowisko.

1. Opinie o przyspieszeniu wyborów do Parlamentu

Propozycja wcześniejszych wyborów do Sejmu budzi znaczne kontrowersje ankietowanych. Przeważa pogląd, że powinien on dotrzeć do końca obecnej kadencji - takiego zdania jest blisko 43% respondentów. Co trzeci badany (32,6%) dostrzega potrzebę wcześniejszych zmian w ławach poselskich, pozostali (24,7%) nie mają w tej kwestii sprecyzowanego stanowiska.

Wiele trudności sprawiło badanym określenie terminu wcześniejszych wyborów: blisko 40% udzieliło odpowiedzi *trudno powiedzieć*, pozostali częściej skłaniali się ku terminowi w przyszłym roku (35,1%) niż w bieżącym (25,1%).

Znaczne zróżnicowanie opinii na ten temat obserwujemy wśród badanych dostrzegających potrzebę przyspieszenia wyborów do Sejmu - równoliczne odsetki respondentów wskazują na rok 1990, jak i następny (tab. 1). Prawie 3-krotnie częściej jednak - od nie widzących potrzebny wcześniejszych wyborów - uważają, że powinny one odbyć się już w bieżącym roku. Można więc sądzić, że gdyby zdecydowano o konieczności wcześniejszych zmian w Parlamencie - o czym w chwili obecnej nie jest przekonana większość badanych - społeczeństwo oczekiwałoby ich przeprowadzenia dopiero w przyszłym roku.

---

¹ Sondaż "Aktualne problemy i wydarzenia" (4) przeprowadzony w dniach 20-24 kwietnia br. na 1387-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności Polski.

Tabela 1

w procentach

Opinie o kadencji obecnego Sejmu	Termin przyspieszo- nych wyborów:		Trudno powie- dzieć
	1990 r.	1991 r.	
Pełna (powinien dotrzeć do końca kadencji)	17,2	42,2	40,6
Skrócona (należy przeprowadzić wcześniejsze wybory)	47,6	45,1	7,3
Trudno powiedzieć	9,6	10,8	79,5

Większość respondentów nie ma wyrobionego zdania na temat struktury i składu przyszłego Parlamentu: ponad 44% nie wie, czy powinien być on jedno- czy dwuizbowy, a ponad 53% nie może określić, czy jeśli istniałaby druga izba, to miałby to być Senat czy Izba Samorządowa. Preferencje pozostałych przedstawiają się następująco: blisko 41% opowiada się za dwoma izbami, a około 15% - za jedną. Jeżeli byłby to Parlament dwuizbowy, to w opinii ponad 31% respondentów powinien on zachować swój obecny kształt. Prawie 14% ankietowanych jest przeciwnego zdania i postuluje powstanie w miejsce Senatu Izby Samorządowej. Opinie takie wyrażają przede wszystkim ci ankietowani, którzy przeciwni są dwuizbowemu Parlamentowi (tab. 2).

Tabela 2

w procentach

Struktura parlamentu	Skład parlamentu:		Trudno powie- dzieć
	Sejm i Senat	Sejm i Izba Samo- rządowa	
Jednoizbowy	23,7	34,4	41,9
Dwuizbowy	62,4	17,8	19,8
Trudno powiedzieć	6,1	4,1	89,9

W grupie reprezentujących przeciwne stanowisko druga izba łączy się w większości z przekonaniem o konieczności utrzymania instytucji Senatu. Społeczne preferencje dotyczące struktury polskiego Parlamentu nie różnią się w sposób znaczący od tych sprzed roku². Na dwa miesiące przed czerwcowymi wyborami w 1989 roku ankietowani mieli jednak zdecydowanie bardziej wyrobiony pogląd o jego kształcie niż w chwili obecnej (tab. 3 i 4). Dwukrotnie częściej niż obecnie uważano również, że drugą izbą parlamentu powinien być Senat - z jego powołaniem wiązano wówczas duże nadzieje.

Tabela 3

w procentach

Struktura parlamentu	Wskazania respondentów według terminów badań:	
	IV'89	IV'90
Jednoizbowy	19,2	14,9
Dwoizbowy	71,1	40,8
Trudno powiedzieć	9,0	44,2

Tabela 4

w procentach

Skład parlamentu	Wskazania respondentów według terminów badań:	
	IV'89	IV'90
Sejm i Senat	62,6	31,3
Sejm i Izba Samorządowa	8,5	13,7
Trudno powiedzieć	9,0	53,4

Od XI'89 obserwujemy systematyczny spadek aprobaty dla Senatu (z 86,3 do 64,2% w IV'90). Respondenci przekonani

² W kwietniu 1989 r. zadano badanym pytanie, w odpowiedzi na które należało określić jednocześnie strukturę i skład Parlamentu. Kategorie odpowiedzi przedstawiały się następująco: jednoizbowy - tylko Sejm, dwuizbowy - Sejm i Senat, dwuizbowy - Sejm i Izba Samorządowa.

o tym, że działalność Senatu nie służy dobrze społeczeństwu dwukrotnie częściej - od tych, którzy są odmiennego zdania - uważają, że Parlament powinien być jednoizbowy (26,8 wobec 13,0%), jak również, że jeśli istniałaby druga izba, to powinna nią być Izba Samorządowa (25,1 wobec 13,2%). Tak więc mniejsze społeczne poparcie dla dwuizbowego Parlamentu wynikać może obecnie nie tylko z braku jednoznacznych preferencji badanych co do jego przyszłej struktury, ale również z rozczarowań dotychczasową działalnością Senatu.

2. Opinie o przyspieszeniu wyborów na urząd prezydenta i kandydatach na to stanowisko

W opinii badanych nie ma zgodności co do terminu wyborów prezydenckich. Blisko 46% twierdzi, że powinny odbyć się przed upływem obecnej kadencji, w tym co czwarty ankietowany uważa, że jeszcze w tym roku, ponad 13% - że w przyszłym, a 7% - za dwa, trzy lata. O tym, że obecny Prezydent powinien piastować swój urząd do końca kadencji (do 1995 roku), przekonany jest blisko co trzeci badany (31%), co czwarty nie ma sprecyzowanego stanowiska.

Zakładając, że powszechne wybory na ten urząd odbyłyby się jeszcze w tym roku, przedstawiliśmy badanym siedem nazwisk polityków³, z prośbą o wskazanie najodpowiedniejszego, ich zdaniem, kandydata na Prezydenta (tab. 5). Blisko co czwarty badany obecnie uważa, że najlepszym kandydatem na Prezydenta byłby T.Mazowiecki, w dalszej kolejności B.Geremek. Jako liczących się kandydatów należałoby uznać także W.Jaruzelskiego i L.Wałęsę, którzy uzyskali niemal jednakową liczbę wskazań.

---

³ W maju 1989 r. przedstawiliśmy ankietowanym rozszerzoną listę 14 działaczy politycznych, prosząc - podobnie jak obecnie - o wskazanie najodpowiedniejszego kandydata na urząd prezydenta.

Tabela 5

w procentach

Nazwisko kandydata	Wskazania respondentów według terminów badań:		Miejsce na liście w:	
	V'89	IV'90	V'89	IV'90
T.Mazowiecki	2,3	23,9	7	1
B.Geremek	7,7	18,7	5	2
W.Jaruzelski	18,5	16,6	2	3
L.Wałęsa	18,7	16,1	1	4
Z.Brzeziński	.	4,6	.	5
W.Baka	2,7	1,9	8	6
T.Fiszbach	.	1,7	.	7

Opinie badanych co do osoby przyszłego Prezydenta⁴ zależne są od uznawanego przez nich za najwłaściwszy terminu wyborów. Respondenci opowiadający się za wyborem dopiero po upływie kadencji uważają, że ponownie powinien nim zostać W.Jaruzelski (38,8%), najrzadziej zaś wskazują na osobę L.Wałęsy (9,9%). Wśród twierdzących, że powinny być one przeprowadzone jeszcze w tym roku, najczęściej wymienia się nazwisko przewodniczącego "Solidarności" (34,7%), najrzadziej zaś obecnego Prezydenta (4,7%). Respondenci określający swoje poglądy jako lewicowe równie często wskazują przyszłego Prezydenta w osobach: T.Mazowieckiego, W.Jaruzelskiego, co L.Wałęsy; prawicowe zaś - obecnego premiera (który może liczyć na poparcie zwłaszcza grup centrystycznych) i B.Geremka (tab. 6)⁵.

Tabela 6

w procentach

Deklarowane poglądy polityczne	Kandydaci na Prezydenta:			
	T.Mazowiecki	B.Geremek	W.Jaruzelski	L.Wałęsa
Lewicowe	27,8	20,3	26,6	25,3
Centrystyczne	32,3	24,1	25,6	18,0
Prawicowe	32,2	32,2	7,1	28,4

⁴ W dalszych analizach wskazania procentowe dotyczą jedynie czterech głównych kandydatów na Prezydenta; różnicowanie opinii zawiera tabela aneksu.

⁵ Patrz przypis 4.

W porównaniu z majem '89 w znaczny sposób zmieniły się preferencje ankietowanych co do osoby na urząd prezydenta (tab. 5). Wtedy to lider "Solidarności" i ówczesny I sekretarz PZPR uważani byli za najlepszych kandydatów, rok później - T.Mazowiecki i B.Geremek.

W ostatnim kwietniowym sondażu próbowaliśmy również ustalić, co badani sądzą o kandydaturze L.Wałęsy na Prezydenta Polski? Połowa badanych była jej przeciwna: 35% uważało, że to *lekka przesada*, a 22% twierdziło wręcz, że jest ona *zupełnie nie do przyjęcia*. Blisko 30% ankietowanych nie oponowałoby przeciwko tej kandydaturze, a około 9% uznaje ją za *znakomity pomysł*. Negatywnie o kandydaturze L.Wałęsy na Prezydenta częściej wypowiadają się respondenci określający swoje poglądy jako lewicowe, niż przyznający się do poglądów prawicowych - 32,1% (wobec 16,5%) zdecydowanie ją odrzuca, a 33% (wobec 27,3%) ma do niej zastrzeżenia.

Wyniki kwietniowego sondażu pozwalają stwierdzić, że społeczeństwo odnosi się ze znaczną rezerwą do problemu przyspieszenia wyborów w naszym kraju - znaczne odsetki respondentów udzieliły odpowiedzi *trudno powiedzieć*, wśród pozostałych nie ma zgodności co do konieczności ich przeprowadzenia. Częściej dostrzega się potrzebę zmian na stanowisku Prezydenta niż w polskim Parlamencie. Najlepszym w chwili obecnej kandydatem na ten urząd, zdaniem badanych, jest premier T.Mazowiecki.

ANEKS

Tabela 1

w procentach

Cechy badanych	Główni kandydaci ^a na prezydenta:			
	T.Mazowiecki	B.Geremek	W.Jaruzelski	L.Wałęsa
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	31,4	26,7	19,3	22,7
Kobiety	32,2	22,9	24,9	20,0
<u>Wiek</u>				
Do 29	33,1	25,8	22,7	18,4
30-39	36,1	22,1	22,1	19,6
40-49	27,5	31,8	20,9	19,9
50 i więcej lat	30,5	22,6	22,3	24,6
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	29,9	19,6	28,4	22,1
Miasto ogółem	32,9	28,1	18,1	20,9
Miasto do 40 tys.	31,6	24,7	22,6	21,1
Miasto 41-200 tys.	37,9	27,2	18,0	17,0
Miasto powyżej 200 tys. mieszkańców	29,7	31,3	14,9	24,1
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	28,5	15,7	28,5	27,2
Zasadnicze zawodowe	32,9	21,7	23,7	21,7
Średnie	35,1	32,7	15,6	16,5
Wyższe	29,6	43,2	13,6	13,6
<u>Zatrudnienie</u>				
Pracownicy gospodarki uspołecznionej	31,8	28,8	20,5	18,9
Pracownicy zakładów prywatnych	38,9	19,4	25,0	16,7
Rolnicy indywidualni	25,8	18,0	28,9	27,3
Emeryci i renciści	29,5	22,1	22,9	25,6
Uczniowie i studenci	42,9	23,8	23,8	9,5
^a Wskazania procentowe dotyczą jedynie czterech głównych kandydatów na Prezydenta.				